

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น สากล ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบ อาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 14–15)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคน ที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัว ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นให้ เกิดการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างหลากหลาย เน้นให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ประชาชนทุกคน จะต้องได้เรียนหากมีความต้องการที่จะเรียนเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลบังคับใช้และมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในแวดวงของครู และการศึกษาชาติ ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ มีการพัฒนาครู ให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปรับความคิด เปลี่ยนวิธีการสอนที่จะนำสู่การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และพัฒนาได้ดีที่สุดสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 3) จึงเห็นได้ว่าแนวโน้มของการจัดการศึกษาของชาตินั้นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ทำให้การศึกษาในประเทศไทยปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้ประชาชนมีความรู้เท่าทัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่การที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขนั้น ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน ที่จะทำให้คนมีความสุข มีจิตใจสงบ เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ดังนั้น ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน วัด องค์กรท้องถิ่น หรือสถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา จึงต้องเพิ่มความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ มีส่วนร่วมในการปลูกฝังการศึกษาที่มีคุณธรรม ในท้องถิ่นต่อไป

ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่ง สุพิชญา ธีระกุล (2526 : 48) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า เป็นการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน แต่มองในมุมกลับกันชุมชน องค์กรท้องถิ่นในชุมชน ผู้นำ ควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วย ดังที่ ประทีป สยามชัย (2526 : 57) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่าเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ จากชุมชนสู่โรงเรียนและจากโรงเรียนสู่ชุมชน ไม่ใช่เป็นการติดต่อจากโรงเรียนไปสู่ชุมชนเพียงอย่างเดียว หรือจากชุมชนสู่โรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียว เพราะความสัมพันธ์อย่างแท้จริงนั้นจะต้องเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย ซึ่ง รัตนา กาญจนพันธุ์ และคณะ (ม.ป.ป. : 457) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยสรุป คือ เป็นการช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย เป็นการช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นการช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนได้อย่างเต็มที่ เป็นการช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการ ปัญหาของชุมชน เพื่อนำมาประกอบพิจารณากำหนดนโยบาย หรือแผนในการพัฒนา แผนการจัดการศึกษา การให้บริการสถานศึกษาแก่ชุมชนนั้น ๆ โรงเรียนมีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมได้อีกทางหนึ่ง เป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ของหน่วยราชการอื่น ๆ ทำให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อทางราชการ

การที่โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เป็นอย่างยิ่ง สถานศึกษาควรรวบรวมผู้ที่มีความรู้หรือภูมิปัญญาในชุมชนด้านต่าง ๆ ไว้ และ ร่วมกันคิดวิธีแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ซึ่งนอกจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนยังเป็นองค์กรอุปถัมภ์เพื่อบริการสังคมเกิดขึ้นจากความต้องการและความ จำเป็นของสังคมเพื่อรับใช้สังคม โรงเรียนจึงมีบทบาทหน้าที่ที่ถ่ายทอด วัฒนธรรม เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรม พัฒนาบุคคล และให้บริการชุมชน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2529 : 30-31)

ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (ม.ป.ป. : 27) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ ของโรงเรียนว่าโรงเรียนควรจะมิบทบาทในการให้การศึกษาในโรงเรียน ให้การศึกษานอกโรงเรียน และให้บริการชุมชน

การศึกษานั้นเป็นระบบย่อยของสังคมระบบหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งตามทฤษฎีระบบ (System theory) อธิบายว่า สังคมเป็นระบบ มีองค์ประกอบ ที่เรียกว่าโครงสร้าง (ระบบย่อย) ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างในสังคม ย่อมมีความหมายว่า เมื่อโครงสร้างหรือระบบย่อยหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอื่น ๆ ก็จะกระทบกระเทือน เกิดความเปลี่ยนแปลง (วิชัย ตันศิริ. 2516 : 81) ซึ่งทฤษฎีระบบตามแนวของ ทัลคอต พาร์สันส์ (สิทธิชัย ชาตินิติ. 2524 : 17) ถือว่า ในระบบสังคมจะต้องมีหน้าที่ 4 ประการ ซึ่งจะขาดไม่ได้ ดังต่อไปนี้ 1) การปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อม ซึ่งระบบเศรษฐกิจจะเป็นตัวการ กระทำหน้าที่นี้ 2) การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายเป็นหน้าที่ของระบบการเมือง 3) การรักษาไว้ซึ่งลักษณะเดิมของ สังคม ระบบครอบครัวเป็นผู้กระทำหน้าที่นี้ และ 4) การผสมกลมกลืนส่วนต่าง ๆ ของสังคม ระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นผู้กระทำหน้าที่นี้

หน้าที่ในการผสมกลมกลืนส่วนต่าง ๆ ของสังคมนั้น เป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา หรือระบบโรงเรียนต่าง ๆ ที่จะต้องช่วยเสริมสร้างระบบคุณค่า ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานของสังคมที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของระบบอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งในปัจจุบัน และอนาคต การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษานั้นมีผลต่อความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษา ของท้องถิ่นอย่างมาก เป็นผลมาจากการประกาศใช้ พรบ. การศึกษาแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น และ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 พรบ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่ทำให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษามากขึ้น โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นมีบทบาทสำคัญใน การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติการของสถานศึกษา และสถานศึกษาก็มีภารกิจในการบริหารจัดการ การศึกษาให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ปัจจุบันต้องเป็นไปในแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – based management) ซึ่งถือว่าเป็นตัวแบบการบริหาร (Management model) แบบหนึ่งที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลาง และจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สอดคล้อง กับสาระสำคัญ ตามมาตรา 39 และ 40 ของ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กำหนดให้กระจายการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ และการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษา สิ่งสำคัญ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางนี้ที่เด่นชัด คือ ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นบทบาทของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เป็นแบบหุ้นส่วนหรือ เป็นผู้ร่วมหุ้น (Partner) เป็นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และรูปแบบที่นิยมใช้ กันมากคือ การบริหารโดยคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายฝ่ายร่วมกัน บริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หรือตอบสนองและเป็นไปตาม ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และของสังคมให้มากที่สุด

นอกจากนี้การบริหารจัดการสถานศึกษา ต้องสอดคล้องกับสถานะความเป็นนิติบุคคล และหลักธรรมาภิบาล กล่าวคือปัจจุบันสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลตาม พรบ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ที่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน ว่าให้สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งทำให้สถานะและอำนาจหน้าที่และ ความรับผิดชอบของสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ ความหมายไว้ว่า “สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิ และหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการ เฉพาะ ซึ่งการบริหารจัดการของสถานศึกษาดังกล่าว ต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย” ถึงแม้ว่ากฎหมายและ แนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานะของสถานศึกษาจะ เปลี่ยนแปลงไป แต่การปฏิรูปการศึกษา และการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาของท้องถิ่น โดยเฉพาะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ก็ยังมีปัญหา ยังไม่ก้าวหน้าและชัดเจน

เท่าที่ควร โดยสาเหตุสำคัญของปัญหานี้คือ การบริหารจัดการที่มีปัญหาในเรื่องระบบ แนวปฏิบัติการทำงาน ของบุคลากร การการโยกประสานเครือข่าย และการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับการพัฒนาท้องถิ่น

ปัจจุบันสถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนมาก และการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังมีปัญหา ในเรื่องประสิทธิภาพและคุณภาพของการ จัดการศึกษา เช่น ในเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนมากกว่าร้อยละ 40 ของสถานศึกษาทั้งหมด และสถานศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ยังมีปัญหา ด้านประสิทธิภาพ และคุณภาพของการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการบริหารวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ในท้องถิ่น และเนื่องจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีเป็นจำนวนมาก จึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และคุณภาพโดยรวมของการศึกษาทั้งระบบด้วย และจากการศึกษาเอกสาร การประชุมร่วมกัน กับผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา บุคคล ผู้นำท้องถิ่น และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการคุณภาพในเขตพื้นที่การศึกษา พบว่ามีการวิจัยเรื่องการศึกษา รูปแบบการบริหาร จัดการในการปรับปรุงประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยาเขต 1, 2 ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ โดยสรุป คือเพื่อศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการในการปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก แต่สำหรับงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษา พัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา และใกล้เคียง ยังไม่พบการศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษาของท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนายุทธศาสตร์ ด้านการศึกษาของท้องถิ่นทั้งระบบอย่างชัดเจน นอกจากนี้จากการสอบถามข้อมูลจากผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษา ขนาดเล็กในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลจากการปฏิรูปการศึกษาทำให้สถานศึกษา ต่างให้ความสนใจ ร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรท้องถิ่น หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น ในรูปแบบของคณะกรรมการ สถานศึกษา มีการประสานร่วมกัน แต่ก็ยังเน้นหนักไปทางด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียน การสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนในสถานศึกษาเท่านั้น ยังไม่พบ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ที่เป็นรูปธรรม แต่อย่างใด

ดังนั้นเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกคน ที่ต้องการการเรียนรู้ ได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ในด้านวิชาการ ทางการศึกษา เทคโนโลยีที่ทันสมัย เศรษฐกิจและ อาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมประเพณี จึงจำเป็นต้องมี

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษา ขนาดเล็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการยกระดับการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการศึกษาท้องถิ่น ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีความก้าวหน้า ต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง แต่เนื่องจาก ขอบข่ายและภารกิจการบริหาร และจัดการศึกษานั้นกว้างขวาง ครอบคลุมในหลายด้าน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน เป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์ เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลป วัฒนธรรมประเพณี
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการ ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์ เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลป วัฒนธรรมประเพณี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ให้และผู้รับบริการ จากการนำแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชนของสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัย และพัฒนาในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชนของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี

นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก กับเครือข่ายอันได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน ทั้งในด้านสังคม ด้านวิชาการ

เทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ และประชาชนได้รับความรู้ ข่าวสารข้อมูลทางด้านวิชาการ ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ อันเป็นผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และควมามีคุณภาพชีวิต ที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา และพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียน วัดศรีภวังค์ เกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

2.2 ประชาชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษา ขนาดเล็ก ทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของ สถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตการศึกษา 1 และ 2 จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและ สนับสนุน ด้านวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา

แนวคิดเชิงระบบ (System approach) และกระบวนการบริหาร คุณภาพด้วยวงจรเดมมิ่ง (Deming cycle) เพื่อนำมาจัดทำเป็นขอบข่ายแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ในการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ประชาชนในชุมชนเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภักดิ์งบประมาณราชการ หรืองบบริจาค

2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ด้านแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภักดิ์เกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตามกระบวนการบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิ่ง (Deming cycle) คือ

2.1 การวางแผน (Plan : P) ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ในการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการจากสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี

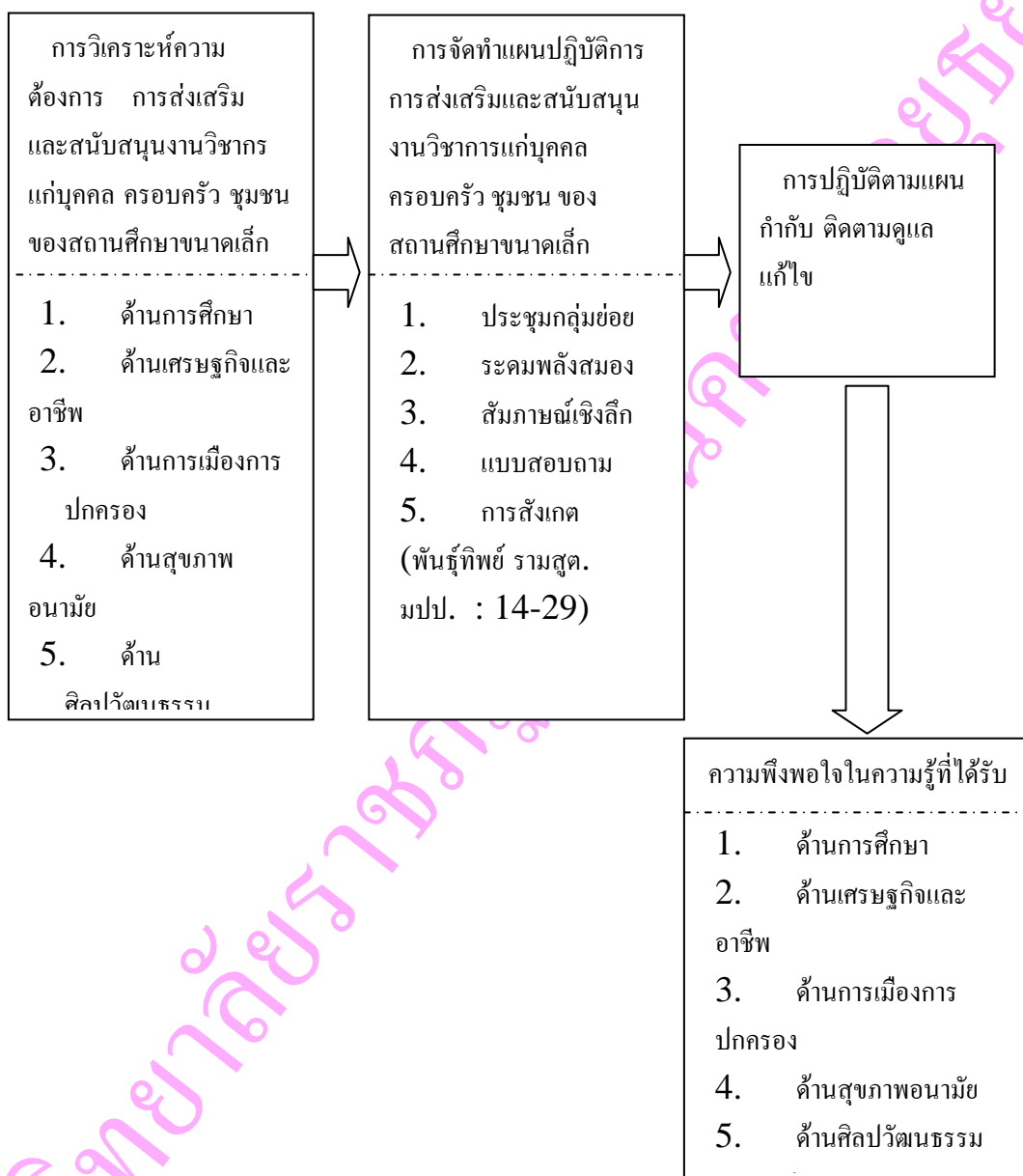
2.2 การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ได้แก่ การจัดเตรียมข้อมูลด้านการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การประสานเครือข่าย การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้ กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี

2.3 การตรวจสอบแก้ไข (Check : C) ได้แก่ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และการสอบถามความพึงพอใจของผู้ให้และผู้รับบริการ

2.4 การประเมินและพัฒนา (Action : A) ได้แก่ การปรับปรุงพัฒนากระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน ได้รับบริการจากสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านผลผลิต (Products) ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือโรงเรียนวัดลาดตระโฮง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภักดิ์ได้รับการพัฒนาแนวทาง การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน เกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ผู้รับ และผู้ให้บริการเกิดความพึงพอใจต่อผลของการพัฒนา ดังแสดงในแผนภูมิภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา พ.ศ. 2549

ความต้องการ หมายถึง ความมุ่งหวังของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ที่จะรับบริการ การช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านวิชาการ จากสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะ ผู้รับบริการ ใน 5 ประเด็น คือ การศึกษา, เศรษฐกิจและอาชีพ, การเมืองการปกครอง, สุขภาพอนามัย, ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

แนวทาง หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว เป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ หมายถึง การให้บริการ ช่วยเหลือให้ความรู้ ข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดระโงง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์ แก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ใน 5 ประเด็น คือ การศึกษา, เศรษฐกิจและอาชีพ, การเมืองการปกครอง, สุขภาพอนามัย, ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานพัฒนาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดระโงง โรงเรียนวัดท่าใหม่และโรงเรียนวัดศรีภวังค์ ด้วยกระบวนการตามวงจร เดมมิ่ง (Deming cycle) ที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้านการศึกษาและเป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาแห่งชาติและตรงกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ในสังกัด และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่ง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และมาตรา 37 แห่ง พรบ.ระเบียบ บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมี 2 เขต คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 110 คน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียน วัดลาดระโงง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

บุคคล ครอบครัว หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน สมาชิกในครอบครัว ที่อาศัย อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดลาดระโงง โรงเรียน วัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาดำกว่าระดับอุดมศึกษา เฉพาะที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

กรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง ตามระเบียบตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน ของสถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลในชุมชน และ สังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างจรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ของสถาน ศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

เศรษฐกิจและอาชีพ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้านการวางแผนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการใช้จ่ายเงินทอง เช่น ต้องการประสบความสำเร็จในลักษณะใด ต้องการมีรายได้ ต่อเดือนรายหัว รายครัวเรือน มากน้อยเพียงใด

การเมืองการปกครอง หมายถึง กระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้ประชาชน โดยส่วนรวมมีความสุข สงบ ปลอดภัย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

สุขภาพอนามัย หมายถึง การดูแลเอาใจใส่สุขภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เพื่อให้มีพลานามัยที่สมบูรณ์ ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ มีสภาพแวดล้อมที่ดี

ศิลปวัฒนธรรมประเพณี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุน ด้านศิลปะ งานฝีมือ งานช่างต่าง ๆ ขนบธรรมเนียม สิ่งประเพณีสืบต่อกันมาในสังคม ความเจริญงอกงามของสังคมชุมชนที่เป็นความรู้ที่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์ ในเขตชุมชนที่รับผิดชอบของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดตระโห่ง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีภวังค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการครั้งนี้ คาดว่าเมื่อดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

1. ได้แนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนาการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดกระโงง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีวังค์ เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมือง การปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี

2. สถานศึกษาขนาดเล็กทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดลาดกระโงง โรงเรียนวัดท่าใหม่ และโรงเรียนวัดศรีวังค์ ได้รับการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก

3. บุคคล ครอบครัว ชุมชน ได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการจากสถานศึกษา ขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา เกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การเมือง การปกครอง สุขภาพอนามัย และศิลปวัฒนธรรมประเพณี ตามความพร้อมของบริบทชุมชน และความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ